

Työtä ja hyvinvointia

KESKUSKAUPPAKAMARIN RATKAISUT AKUUTIN KORONAKRIISIN JÄLKEISEEN
KASVUUN, TYÖLLISYYTEEN JA OSAAMISEEN

RATKAISU

SISÄLTÖ

JOHDANTO	3
TYÖLLISYYTTÄ PARANNETTAVA RAKENTEELLISILLA UUDISTUKSILLA	5
LISÄÄ KANSAINVÄLISIÄ OSAAJIA SUOMEEN	9
TYÖHÖN JA KASVUUN KANNUSTAVA VEROTUS	13
TUOTTAVUUTTA PARANTAVA SOTE	18
KORKEAMPI OSAAMISTASO JA RIITTÄVÄSTI OSAAVAA TYÖVOIMAA	20
ENEMMÄN TKI-TOIMINTAA JA KASVUHAKUISIA YRITYKSIÄ	26
VAUHDITETAAN INVESTOINTEJA SUJUVILLA LUPAPROSESSEILLA JA TOIMIVALLA LIIKENNEINFRAALLA	29

JOHDANTO

Budjettiriihestä tarvitaan päätöksiä rakenteellisista uudistuksista, joilla vahvistetaan työllisyyttä ja kurotaan kiinni koronan edelleen syventämää julkisen talouden kestävyysvajetta. Työpaikkojen ja hyvinvoinnin turvaaminen vaativat päätöksiä, joilla parannetaan vientiyritysten kansainvälistä kilpailukykyä sekä Suomen houkuttelevuutta yksityisten investointien kohteena.

Koronakriisi on pudottanut pohjan nykyiseltä hallitusohjelmalta. Hallitusohjelma oli mitoitettu tavoitteelle, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa vuonna 2023 ja julkisen velan suhde BKT:hen alenee. Keskeisin keino julkisen talouden tasapainottamiseksi oli hallituksen tavoite 75 prosentin työllisyysasteesta ja 60 000:sta lisätyöllisestä. Tämä taloudellinen pohja on nyt murentunut.

Syyskuun budjettiriihessä hallitusohjelmaa on muutettava. Kun ohjelman tulopuoli on heikentynyt olennaisesti, on myös menoja tarkasteltava uudelleen. Pysyviä julkisia menolisäyksiä, kuten oppivelvollisuuden pidentäminen, tulee arvioida uudelleen. Ennen kaikkea kuitenkin, hallituksen tulee tarttua työllisyyttä lisääviin rakenteellisiin uudistuksiin, joiden avulla parannetaan yritysten kilpailukykyä ja varmistetaan, että koronakriisiä ei tule seuraamaan kitulias, menetetty vuosi-kymmen.

Valtion tämän vuoden talousarvio oli alun perin 57,7 miljardia euroa. Koronakriisin paisuttamat lisätalousarviot ovat kuitenkin kasvattaneet budjettia menojen osalta lähes 10 miljardilla eurolla. Lisää velkaa menojen rahoittamiseen joudutaan ottamaan tänä vuonna ainakin 18,8 miljardia euroa. Vaikka velan ottaminen väliaikaisena toimenpiteenä ennen näkemättömän kriisin keskellä on ymmärrettävää ja kannatettavaakin, on velalla kuitenkin väliä. Velka on maksettava takaisin, eikä velalla eläminen voi olla ”uusi normaali”.

Velkaantuminen suhteessa BKT:hen ei käänny laskuun tulevana vuosina, ellei rakenteellisia uudistuksia käynnistetä välittömästi. Talouden suhdannepoliittinen elvyttäminen on tärkeää, mutta pääpaino on pidettävä siinä, että Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen maa, joka houkuttelee yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään sekä yksittäisiä ihmisiä yrittämään, innovoimaan ja tekemään töitä.

Rakenteellisilla uudistuksilla on vahvistettava työllisyyttä, huolehdittava vientiteollisuuden kustannuskilpailukyvyistä sekä varmistettava kilpailukykyinen toimintaympäristö, joka houkuttelee yksityisiä investointeja. Työllisyyden parantaminen vaatii kasvua. Dynaaminen ja kilpailukykyinen talous syntyy, kun työmarkkinat toimivat, verotus on kannustavaa, työnteko on aina kannattavaa ja sääntely sujuvaa. On itsestään selvää, että kilpailuvuoden ytimessä on vastuullinen, kestävä kasvu. Ilmastonmuutos on torjuttava tai muuten kaikki muu on turhaa.

Ratkaisut

- 1. Työllisyyttä parantavat rakenteelliset uudistukset**
- 2. Lisää kansainvälisiä osaajia Suomeen**
- 3. Työhön ja kasvuun kannustava verotus**
- 4. Tuottavuutta parantava sote**
- 5. Korkeampi osaamistaso ja riittävästi osaavaa työvoimaa**
- 6. Enemmän TKI-toimintaa ja kasvuhakuisia yrityksiä**
- 7. Sujuvat lupaprosessit investoinneille sekä toimiva liikenneinfra**

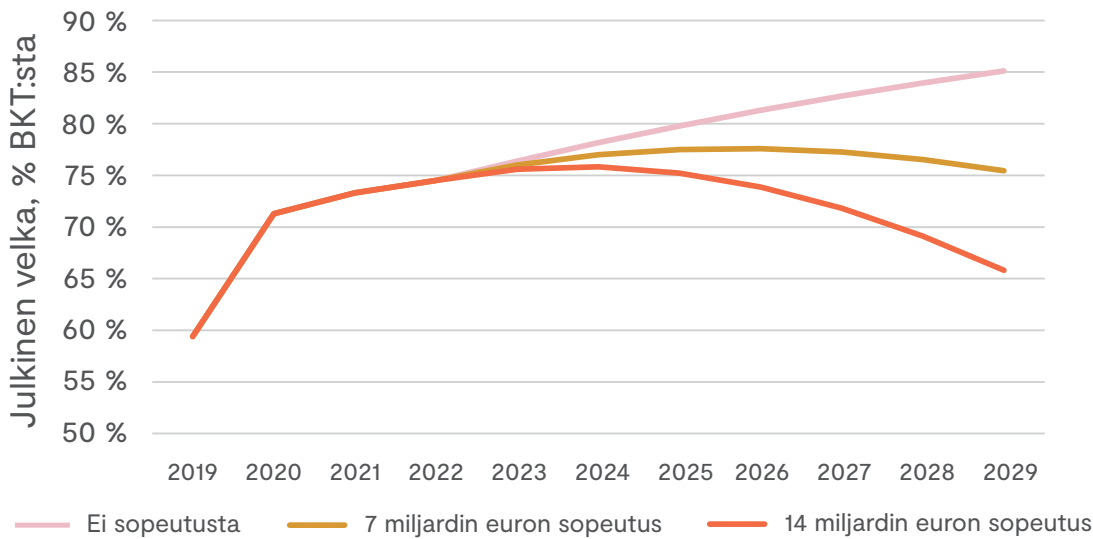
JULKINEN TALOUS ON KÄÄNNETTÄVÄ RAKENTEELLISESTI KESTÄVÄÄN SUUNTAAN

Suomen julkinen talous on ollut pinteessä finanssikriisin ajoista lähtien. Julkinen velka saatiin nipin napin painettua alle kriittisen 60 prosentin rajan vuonna 2019. Ennen koronavirusta kestävyysvaje oli noin kymmenen miljardin euron suuruinen.

Koronakriisi on jälleen ravisuttanut Suomen talouden rakenteita perustuksia myöten, jonka seurauksena velkasuhteen odotetaan vuonna 2020 nousevan noin 10 prosenttiyksiköllä. Tämä tulee osaltaan vaikuttamaan myös kestävyysvajeen suuruuteen. Julkisen talouden rakenteellisen epätasapainon takia tarvitaan toimenpiteitä, jotka rakenteellisesti kääntävät julkista taloutta kestävämpään suuntaan. Kesäkuun alussa raporttinsa julkaissut exit- ja jälleenrakennustyöryhmä oli hyvin selväsanainen asian suhteen.¹

Valtiovarainministeriön laskelmien mukaan velkasuhteen vakauttaminen 2020-luvun aikana vaatisi julkisen talouden vahvistamista seitsemällä miljardilla eurolla. Jälleenrakennustyöryhmän mukaan tämän tulisi olla vähimmäistavoite. Tarpeellista olisikin tehdä mieluummin hiukan enemmän kuin päästä tavoitteeseen rimaa hipoen. Kuvioon 1 on hahmoteltu erilaisia sopeutumisuria. Skenaarioissa oletetaan, että täysi vaikutus saavutetaan vasta 2029 ja siihen siirrytään lineaarisesti vuodesta 2024 alkaen. Tämä on perusteltua siksi, että rakenteellisten uudistusten implementointi usein kestää. Toisaalta vaikutuskin saattaa tulla viiveellä ja hitaasti. Näitten viiveitten takia on entistäkin tärkeämpää, että uudistuksista voitaisiin päättää mahdollisimman pian.

Kuvio 1 Julkisen velan kehitys.

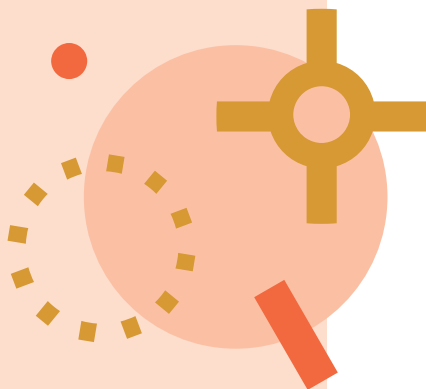

¹ Ryhmä koostui ministeriöiden kansliapäälliköistä. Puheenjohtajana toimi valtiovarainministeriön kansliapäällikkö Martti Hetemäki.

TYÖLLISYYTTÄ PARANNETTAVA RAKENTEELLISILLA UUDISTUKSILLA

Ratkaisut työllisyyden parantamiseksi

- 1.** Toteutetaan paikallisen sopimisen kolmivuotinen kokeilu.
- 2.** Madalletaan työllistämisen korkeaa kynnystä.
- 3.** Korjataan työn tekemisen kannusteet paremmiksi.
- 4.** Uudistetaan eläkejärjestelmää.

Suomen työmarkkinat ovat kansainvälisesti vertaillen jäykät. Tähän tulokseen ovat vuosien saatossa tulleet useat kansainväliset organisaatiot. Myös tuore valtioneuvoston tilaama tutkimus on sanoissaan selvä: ”rakenteellisen kilpailukyvyn osatekijöitä tarkasteltaessa voidaan havaita, että työmarkkinat ovat Suomen selvin heikkous”.²

Jo pelkästään Pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden sisältä löytyy merkittävää vaihtelua työmarkkinoiden rakenteiden suhteen. Esimerkiksi Tanskan joustoturvamalli, joka perustuu korkealle sosiaaliturvalle, mutta vähäisemmälle irtisanomissuojalle (eli matalammalle palkkauskynnykselle) sekä voimakkaasti ja velvoittavasti aktivoivalle työvoimapolitiikalle, on luonut maahan joustavat työmarkkinat. Euroopan komission on arvioinut vuodelle 2020 Tanskan rakenteellisen työttömyyden tasoksi 4,7 prosenttia, kun samaan aikaan Suomen vastaava luku on 7,6 prosenttia.

Verrattuna Tanskan työmarkkinamalliin, Suomen työmarkkinamallia jäykistää korkea sosiaaliturvan, tiukan henkilökohtaisen irtisanomissuojan (eli korkean palkkauskynnyksen) sekä vain vähäisesti aktivoivan työvoimapolitiikan yhdistelmä.

Koronakriisistä toipumisen ja uuden kasvun kannalta erityisen ongelmallista on, että yleissito-
vien toimialakohtaisten työehtosopimusten ohjailemat jäykät työmarkkinat taipuvat huonosti
äkillisiin suhdannevaihteluihin. Työehtosopimukset eivät nykyisellään mahdollista tarpeeksi
joustoja, eivätkä huomioi riittävästi yrityskohtaisesti erilaisia tilanteita ja tarpeita. Kriisi ja siitä
toipuminen vaativat paikallisen sopimisen lisäämistä.

1. TOTEUTETAAN PAIKALLISEN SOPIMISEN KOLMIVUOTINEN KOKEILU

Paikallinen sopiminen tulisi sallia kolmen vuoden määräajaksi väliaikaisella lailla. Laki mahdollistaisi vapauden sopia toisin eli että työehtosopimuksien määräyksistä voitaisiin poiketa työnantajan ja henkilöstön keskinäisellä sopimuksella. Sopimusvapaus koskisi valtaosaa työehdoista, kuten palkkausta, työaikoja, lomautuskäytäntöjä tai takaisinottovelvoitetta. Jos työpaikalla ei haluta sopia paikallisesti, työehdoissa noudatettaisiin tes:iä. Tes:it toimisivat muutenkin sopimusvapauden perälautana. Paikallinen sopimus olisi irtisanottavissa kummankin osapuolen toimesta, jolloin palattaisiin tes:in käyttöön. Kokeilu koskisi sekä järjestäytyneitä että järjestäytymättömiä yrityksiä.

Paikallinen sopiminen lisäisi työllisyyttä, parantaisi yritysten kansainvälistä kilpailukykyä, vahvistaisi julkista taloutta sekä mahdollistaisi tuottavuuden kasvua.

2. MADALLETAAN TYÖLLISTÄMISEN KORKEAA KYNNYSTÄ

Kaksi tekijää vaikuttavat suoraan työllistämisen kynnykseen: työvoimakustannus ja irtisanomissuojan tiukkuus. Työvoimakustannus on tärkeä tekijä paitsi kansainvälisen kustannuskilpailuvuon, niin myös palkkauskynnyksen näkökulmasta.³

Kysynnän laki kertoo, että mitä korkeampi hinta on, sitä pienemmäksi jää kysyntä. Näin on työvoimakustannuksenkin tapauksessa. Työvoimakustannusten alentuminen vaikuttaa työn kysyntään jo lyhyellä aikavälillä, mutta vaikutus on suurempi pitkällä aikavälillä, kun yritykset sopeuttavat pääoman määrää vastineena alentuneesta työvoimakustannuksesta. Toiseksi työllistämisen kynnykseen vaikuttaa myös irtisanomissuojan tiukkuus. Mikäli irtisanominen on hyvin vaikeaa, nousee työllistämisen kynnys korkeaksi.

Suomessa verokiila eli palkkakustannuksen ja käteen jäävän palkan erotus koostuu työnantajan vakuutusmaksuista, työntekijän vakuutusmaksuista sekä verotuksesta. Verokiilan koko on keskimäärin noin 30 prosenttia. Verokiilan alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä maksaisi karkeasti ottaen staattisesti arvioiden miljardi euroa. Hammermeshin sääntöä noudattaen pitkällä aikavälillä työllisyys nousisi pysyvästi noin 20 000 henkilöllä, mikä osaltaan parantaisi julkisen talouden rahoitusasemaa merkittävästi. Julkinen talous ei kuitenkaan parantuisi ilman samanaikaisia menosopeutuksia. Tämän takia uudistuskokonaisuuteen tulisi liittää mukaan työn tekemisen kannusteita parantavia uudistuksia, jolloin olisi mahdollista kääntää julkisen talouden kokonaisuus positiiviseksi.

3. KORJATAAN TYÖN TEKEMISEN KANNUSTEET PAREMMIKSI

Hallitus on asettanut sosiaaliturvan uudistamiskomitean uudistamaan sosiaaliturvan kokonaisuutta. Sosiaaliturvan laajempi kokonaisuus on syytä käydä läpi komitean puitteissa. Suora- viivaisempia ja asteen verran pienempiä uudistuksia on kuitenkin mahdollista tehdä jo lyhyellä aikavälillä. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kokonaisuus on sellainen, jolla on suoria vaikutuksia niin työllisyyteen kuin julkisen talouden tasapainoonkin.

3 Ks. Hammermesh (2014)

LYHENNETÄÄN ANSIOSIDONNAISEN TYÖTTÖMYYSTURVAN KESTOA

Työttömyysturvaa on tyypillisimmillään mahdollista saada 400 päivän ajan. Suurimmassa osassa Euroopan maita työttömyysturvan kesto on lyhyempi. Ruotsissa se on 300 päivää. Suomessa keskimääräinen työttömyysjakso on hieman yli 100 päivää ja liki 70 prosenttia työttömistä työllistyy ensimmäisen puolen vuoden aikana. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa olisi mahdollista lyhentää 100 päivällä ja edelleen työttömyysturvajärjestelmä tarjoaisi suhteellisen korkean korvausasteen ja verrattain pitkän ajan etsiä uutta työpaikkaa. Ansiosidonnaisten työttömyysturvan 100 päivän lyhennys toisi arviolta 10 000 lisää työllistä ja parantaisi julkisen talouden rahoitusasemaa kaikki tekijät huomioiden yhteensä 115 miljoonalla eurolla.⁴

NK. TYÖTTÖMYYSPUTKI ON UUDISTETTAVA

Työttömyysturvan lisäpäivät eli nk. työttömyysputki, on tosiasiallisesti varhainen eläköitymisen reitti. Työttömyysputken avulla työttömänä on mahdollista olla pisimmillään yhteensä yli 1200 päivää eli liki viisi vuotta. Vuonna 2019 lisäpäivällä olijoita oli noin 13 000 henkilöä, joiden ansioturvamenot olivat 125 miljoonaa euroa.

Työttömyysputkeen liittyy useita ongelmia, joiden takia järjestelmä tulisi lakkauttaa tai ainakin uudistaa voimakkaasti. Ensimmäinen pulma on, että työttömyysputki lisää useiden tutkimusten valossa ikääntyneiden työttömyyttä. Toiseksi järjestelmään kytkeytyy ns. velvoitetyöllistäminen, joka velvoittaa kunnat työllistämään ikääntyneitä työttömiä siksi aikaa, kun työssäoloehto täyttyy. Velvoitetyöllistämisen tosiasiallinen tehtävä on siirtää kustannuksia kunnilta pois. Velvoitetyön jälkeen vain ani harva työllistyy, eli kyseessä on pikemminkin hallinnollinen himmeli, joka tulisi joko purkaa tai vaihtoehtoisesti toimijoiden kannustimet tulisi säätää työttömän työllistymistä tukeviksi.

POISTETAAN ANSIOTURVAN ELÄKEKARTTUMA

Ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta kertyy eläkettä. Sen sijaan peruspäivärahasta ei eläkettä kerry. Työttömät ovat siis tässäkin suhteessa eriarvoisessa asemassa. Lisäksi eläkkeen karttuminen heikentää työllistymisen kannusteita. Eläkekarttuma on viime vuosina ollut suuruudeltaan noin 700 miljoonaa euroa vuodessa. Poistamalla ansioturvan eläkekarttuma olisi mahdollista kasvattaa työllisyyttä, parantaa työttömien yhdenvertaisuutta ja tasapainottaa julkista taloutta.

ALENNETAAN VARHAISKASVATUSMAKSUT JA UUDISTETAAN YLEINEN ASUMISTUKI

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen sekä yleisen asumistuen uudistaminen olisi syytä uudistaa Valtiovarainministeriön kannustinloukkutyöryhmän ehdotusten mukaisesti, jolloin olisi mahdollista saavuttaa yhteensä noin 8 000 henkilötyövuoden lisäys työllisyydessä.⁵

4 [Ks. Kotamäki, Mattila ja Tervola \(2017\). Distributional Impacts of Behavioral Effects – Ex-Ante Evaluation of the 2017 Unemployment Insurance Reform in Finland, INTERNATIONAL JOURNAL OF MICROSIMULATION \(2018\) 11\(2\) 146-168.](#)

5 Kannustinloukkutyöryhmän-selvitys, VM (2017)

TOTEUTETAAN PERHEVAPAAUUDISTUS, JOKA LISÄÄ TYÖLLISYYTTÄ

Hallituksen tulisi uudelleen pohtia perhevapaaudistusta, joka lisäisi työllisyyttä ja parantaisi sukupuolten tasa-arvoa.

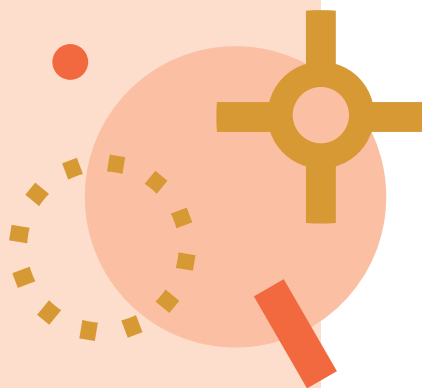
4. UUDISTETAAN ELÄKEJÄRJESTELMÄÄ

Suomessa ansiosidonnainen eläkejärjestelmä on valtava tulonjakokoneisto. Sen kautta kiertää vuosittain liki 30 miljardia euroa. Tuleviin eläkkeisiin korvamerkittyjä eläkevaroja on noin 200 miljardin euron verran. Suomen suurin sosiaaliturvakoneisto pitääkin sisällään useita uudistuskohteita. Suomessa on noin 200 000 ihmistä työkyvyttömyyseläkkeellä. Tämä tarkoittaa, että liki 10 prosenttia työllisistä olisi kokonaan tai osittain työkyvyttömiä. Suorat työkyvyttömyyseläkemenot ovat noin 2,5 miljardia euroa vuodessa. Suoraan kustannukseen ei ole laskettu mukaan menetettyä työpanosta. Suomessa työkyvyttömyyseläke myönnetään pysyväksi. Monissa muissa maissa siihen kohdistuu tarkempaa valvontaa tai työkyvyttömyyseläkkeet myönnetään määräaikaisiksi.

LISÄÄ KANSAINVÄLISIÄ OSAAJIA SUOMEEN

Ratkaisut osaamisperusteisen maahanmuuton lisäämiseksi

1. Asetetaan määrälliset tavoitteet maahanmuutolle.
2. Korjataan oleskelulupaprosessit sujuviksi. Lupa on saatava kuukaudessa.
3. Lasketaan oleskelulupamaksut kilpailukykyiselle tasolle.
4. Houkutellaan lisää kansainvälisiä opiskelijoita Suomeen.
5. Luovutaan saatavuusharkinnasta.

Osaamiseen perustuva maahanmuutto on keskeinen tekijä Suomen kilpailukyvyyn kehittämisessä ja työllisyyden lisäämisessä. Koronaviruksesta aiheutunut kriisi ei ole syy kääntyä sisäänpäin. Suomi ei pärjää nyt eikä tulevaisuudessa käpertymällä omien rajojensa sisälle. Suomen pitää rohkeasti avata rajojaan ulkomaalaisille osaajille ja uskaltaa kansainvälistyä.

Suomen demografiaan liittyvät haasteet eivät ole kadonneet minnekään. Päinvastoin pahin on vasta edessä. Tilastokeskuksen vuoden 2019 väestöennuste puhuu karua kieltä. Syntyvyys laskee odotettua nopeammin, Suomen väkiluku kääntyy laskuun 2031 ja ikääntyneen väestön määrä suhteessa muuhun väestöön kasvaa kovaa vauhtia. Jos sama kehitys jatkuu, vuonna 2040 Suomessa on vuoteen 2019 verrattuna 183 000 alle 15-vuotiaasta lasta vähemmän, 103 000 työikäistä (15–64-vuotiaat) vähemmän ja 287 000 yli 64-vuotiaasta senioria enemmän.

On tärkeää valmistautua seuraavaan nousukauteen ajoissa. Kun osaavan työvoiman tarve kasvaa vauhdilla talouskasvun kiihtyessä, on liian myöhäistä miettiä mistä ja miten osaajia saadaan riittävästi. Osaajapulasta ei saa tulla seuraavan nousukauden pullonkaulaa. Yritysten menestyminen ja kasvu takkuaa, jos tarvittavia osaajia ei saada palkattua.

Nopein ratkaisu osaajapulana lievittämiseen, työllisyysasteen parantamiseen sekä Suomen väestörakenteen oikaisemiseen on tavoitteellisesti lisätä osaamisperusteista maahanmuuttoa. Tämä käsittää sekä opiskeluun että työhön perustuvan maahanmuuton. Keskuskauppakamarin julkaisu Osaajia Suomen rajojen ulkopuolelta on luettavissa: <https://kauppakamari.fi/julkaisu/ratkaisu-osaajia-suomen-rajojen-ulkopuolelta/>

1. ASETETAAN MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET MAAHANMUUTOLLE

Valtioneuvoston tulisi asettaa määrällinen vuosittainen tavoite työhön ja opiskeluun perustuvalla maahanmuutolle aina hallituskauden alussa. Tavoitetta tarkistettaisiin tarpeen vaatiessa hallituskauden aikana. Tavoite määritellään siten, että se perustuu työmarkkinoiden osajatarpeeseen ja väestörakenteen oikaisemiseen työllisten määrää kasvattamalla.

Määrällinen tavoite voisi alkuvaiheessa olla vastaanottaa vuosittain 30 000 työn tai opiskelun perusteella Suomeen muuttavaa. Tavoitteessa olisi kasvua nykytilanteeseen verrattuna noin kolmannes. Silti tavoite olisi väkilukuun suhteutettuna maltillinen esimerkiksi Kanadaan verrattuna.

Määrällinen tavoite vuosittaiselle työhön ja opiskeluun perustuvalla maahanmuutolle tarvitsee toteutuakseen riittävästi vaikuttavia toimenpiteitä. Toimenpiteet on mitoitettava siten, että määrällinen tavoite toteutuu joka vuosi. Valtioneuvosto sitoutuu päättämään uusista toimenpiteistä, mikäli tavoitellusta kehityksestä ollaan jäämässä jälkeen.

2. KORJATAAN OLESKELULUPAPROSESSIT SUJUVIKSI

Sujuvat lupaprosessit ovat keskeinen asia, joka vaikuttaa Suomen houkuttelevuuteen kansainvälisten osaajien silmissä. Työn ja opiskelun perusteella myönnettävien oleskelulupien käsittelyajat ovat venyneet kestäättömiksi.

Työhön perustuvien oleskelulupien käsittelyajan maksimiksi on asetettava yksi kuukausi ja pyrittävä keskimäärin 1–2 viikon käsittelyaikaan. On harkittava mallia, jossa viranomaisesta johtuva palvelulupauksesta lipsuminen johtaisi automaattisesti myönteiseen oleskelulupapäätökseen.

Lupaprosessien sujuvuus vaatii riittävät resurssit maahanmuuttovirastolle ja Suomen edustustoille maailmalla. Työhön ja opiskeluun perustuvan maahanmuuton resurssit maahanmuuttovirastossa on eriytettävä muusta maahanmuutosta siten, että käsittelyn sujuvuus saadaan turvattua myös esimerkiksi samankaltaisen pakolaiskriisin iskiessä kuin vuonna 2015.

Maahanmuuttoviraston resurssit pitää turvata pidemmällä aikajänteellä huomioimalla riittävät määrärahat tulevien vuosien kehityksessä. Lähtökohtana tulee olla, että oleskelulupien käsittelyyn varatut henkilöstöresurssit saadaan nostettua riittävälle tasolle ja ne eivät jatkossa piene. Tästä voidaan poiketa vain, mikäli voidaan osoittaa, että digitalisaation tai automatisaation hyödyntäminen pienentää henkilöstöresurssien tarvetta.

- Työhön perustuvien oleskelulupien käsittelylle on määritettävä sitova kuukauden palvelulupaus ja pyrittävä keskimäärin 1–2 viikon käsittelyaikaan.
- Sähköisesti jätettyjen hakemusten määrää pitää nostaa lähelle 100% ja automatisoida mahdollisimman iso osa käsittelyprosessista.
- Oleskelulupaprosessit on käytävä perinpohjaisesti läpi ja palvelumuotoiltava uudestaan. Prosessiin tulee sisältyä vain lainsäädännön vaatimat ja viranomaisten työn kannalta olennaiset asiat.
- Maahanmuuttoviraston työhön ja opiskeluun perustuvan maahanmuuton resurssit on eriytettävä muusta maahanmuutosta siten, että käsittely saadaan pidettyä sujuvana kaikissa tilanteissa.

- Oleskelulupien käsittelystä vastaavien viranomaisten, erityisesti maahanmuuttoviraston, riittävistä resursseista on huolehdittava. Resurssit on turvattava pitkällä aikajännteellä huomioimalla riittävät määrärahat tulevien vuosien kehyksissä.

3. LASKETAAN OLESKELULUPAMAKSUT KILPAILUKYKYISELLE TASOLLE

Oleskelulupamaksut vaikuttavat Suomen houkuttelevuuteen kohdemaana kansainvälisten osaajien silmissä. Tällä hetkellä tilanne ei ole Suomelle edullinen. Suomessa oleskelulupahakemus maksaa pahimmillaan moninkertaisesti verrattuna esimerkiksi Ruotsiin ja Viroon. Varsinkin lyhyiden oleskelulupien osalta korkea lupamaksu on Suomen houkuttelevuutta kohdemaana merkittävästi heikentävä tekijä.

Oleskelulupamaksut on alennettava naapurimaihin verrattuna kilpailukykyiselle tasolle ja lupamaksujen omakustanneperiaatteesta on luovuttava. Maahanmuuttoviraston budjettirahoitusta on lisättävä vastaavasti oleskelulupaprosessin resurssien turvaamiseksi. Muun muassa kausityön ja opiskelun perusteella haettavien oleskelulupien pitää olla selkeästi edullisempia kuin nyt.

4. HOUKUTELLAAN LISÄÄ ULKOMAALAISIA OPISELIOJOITA SUOMEEN

Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä ei ole kasvanut juuri ollenkaan viimeisen seitsemän vuoden aikana. Sitä ennen vallinnut hyvä kehitys on pysähtynyt. Yksi merkittävin opiskeluun perustuvan maahanmuuton ongelma on lupakäytännöt opiskeluiden aikaisen oleskeluluvan saamiseksi. On kestänyt, että oleskelulupia ei ehditä käsittelemään ennen lukuvuoden alkamista ja monet opiskelijat pääsevät opintojensa pariin useita kuukausia myöhässä. Jos pääsevät ollenkaan.

Opiskelupaikan suomalaisessa korkeakoulussa saaneiden osalta oleskelulupien käsittely pitää hoitaa kevyimmällä mahdollisella tavalla. Jo opiskelupaikan saamisen voidaan ajatella olevan riittävä oikeutus oleskeluluvalle ja Suomeen tulolle. Oleskelulupaprosessia on nopeutettava otamalla käyttöön viisumi, joka mahdollistaa Suomeen tulemisen oleskeluluvan käsittelyn ollessa vielä kesken. Toimeentulon edellytysten tarkastamisessa on siirryttävä kolmansien maiden kansalaisten osalta samaan käytäntöön kuin EU- ja ETA-maiden kansalaisilla. Henkilöllisyyden todistamisessa on otettava käyttöön kaikki digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Ajoissa jätettyjen hakemusten määrän kasvattamiseksi on annettava korkeakouluille oikeus käynnistää oleskelulupaprosessi opiskelijan suostumuksella.

Suomeen jäämisestä valmistumisen jälkeen pitää tehdä mahdollisimman helppoa. Tämä tarkoittaa oleskelulupakäytäntöihin muutosta siten, että jokainen ulkomaalainen suomalaisesta korkeakoulusta tutkintoon valmistunut saa automaattisesti pysyvän oleskeluluvan. Meillä ei ole varaa menettää osaavaa työvoimaa ja hyviä veronmaksajia kankean byrokratian takia. Tutkin-tojen aikana on oltava velvoite opiskella vähintään suomen kielen perusteet ja oppimista on aidosti tuettava. Panostus suomen kielen opetukseen maksaa nopeasti itsensä takaisin, kun yhä useampi ulkomailta tullut opiskelija jää Suomeen.

- Jokaiselle suomalaisesta korkeakoulusta valmistuneelle ulkomaalaiselle pitää automaattisesti myöntää pysyvä oleskelulupa.
- Ulkomaalaisille opiskelijoille on säädettävä lukukausimaksujen osittainen verovähennys.

nysoikeus, jota sovelletaan, mikäli he jäävät valmistumisen jälkeen työskentelemään Suomeen.

- Ulkomaalaisten opiskelijoiden integroitumista ja työllistymistä Suomeen on tuettava lisäämällä kielikoulutusta.
- Suomessa on otettava käyttöön uusi kansallinen viisumi (ns. D-viisumi), joka mahdollistaa maahantulon kolmen kuukauden ajaksi opiskelijan oleskelulupaprosessin ollessa vielä kesken.
- Toimeentulon edellytysten tarkastamista on kevennettävä merkittävästi ja siirryttävä kolmansista maista tulevien kansalaisten osalta samaan käytäntöön kuin EU- ja ETA-alueen kansalaisilla.
- Henkilöllisyyden todistamiseen liittyvien käytäntöjen uudistamista on tutkittava siten, että henkilöllisyyden todistaminen tehtäisiin ensivaiheessa mahdollisimman luotettavalla tavalla sähköisesti lähtömaasta käsin ja lopullinen henkilöllisyyden todistaminen (ml. biometriset tunnisteet) tehtäisiin maahan tultaessa rajamuodollisuuksien yhteydessä.
- Korkeakouluille on annettava oikeus käynnistää opiskelijan oleskelulupaprosessi opiskelijan suostumuksella opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä.

5. LUOVUTAAN EU:N JA ETA-ALUEEN ULKOPUOLELTA TULEVIEN TYÖNTEKIJÖIDEN SAATAVUUSHARKINNASTA

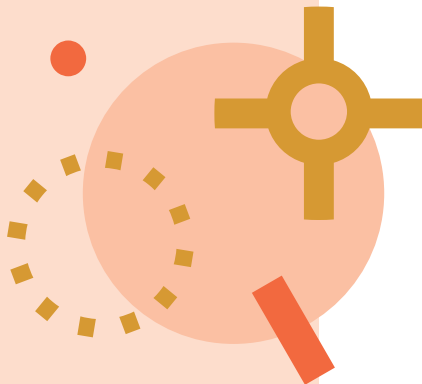
Saatavuusharkinnasta luopuminen helpottaisi yritysten pulaa osaavasta työvoimasta sekä parantaisi työllisyyttä. Saatavuusharkinnan poistamiseen liittyvät uhkakuvat ovat liioiteltuja, mutta tarvittaessa mahdollisiin lieveilmiöihin voitaisiin puuttua osoittamalla resursseja jälkivalvontaan, nykyisen pitkän ja byrokraattisen ennakkokäsittelyn sijaan.

Saatavuusharkinnasta luopuminen olisi Suomelle kilpailuetu, joka lisäisi maamme houkuttelevuutta ulkomaalaisten osaajien silmissä. Saatavuusharkinta muodostaa usein esteen ulkomalaisen työvoiman käytölle. Tämä siitäkkin huolimatta, että todellisuudessa osaavaa työvoimaa ei ole saatavissa kotimaasta.

TYÖHÖN JA KASVUUN KANNUSTAVA VEROTUS

Ratkaisut kannustavaan verotukseen

- 1.** Kevennetään ansiotuloverotusta kahdella prosenttiyksiköllä.
- 2.** Lasketaan ravintolapalveluiden arvalisäveroa väliaikaisesti.
- 3.** Mahdollistetaan verotappioiden vähentäminen aikaisempien vuosien voitoista (Tax loss carry-back).
- 4.** Poistetaan kiinteistösijoitusrahastojen verovapaus kotimaisten kiinteistösijoittajien verotus huomioiden.
- 5.** Hallintarekisteröityjen osinkojen uutta lähdeveromenettelyä on tarkasteltava pikaisesti.

Suomessa ansiotulojen sekä yksityisen kulutuksen verotus on kansainvälisesti vertaillen kireää. Suomen kokonaisveroaste on yksi OECD-maiden korkeimmista. Tilanteessa, jossa taloutemme tarvitsee kipeästi kasvua ja lisää työtä, pitäisi veronkevennyksiä käyttää välineenä vahvistaa työllisyyttä ja lisätä yksityistä kulutusta.

1. ANSIOTULOVEROTUSTA KEVENNETTÄVÄ KAHDELLA PROSENTTIYKSIKÖLLÄ

Tarvitaan nopeita ja vaikuttavia keinoja, joilla palkansaajien ostovoimaa ja siten yksityistä kysyntää voidaan vauhdittaa. Keskuskauppakamari ehdottaa käytettävissä olevien tulojen kasvattamista verotuksen keinoin keventämällä ansiotuloverotusta kautta linjan noin kahdella prosenttiyksiköllä. Vuoden 2019 luvuilla tämä tarkoittaisi arviolta kahden miljardin euron kevennyksiä. Koronaviruspandemian takia laskeneiden palkkojen takia todellinen summa olisi tätä huomattavasti pienempi.

Ansioiden verotuksen määräaikainen alentaminen on hyvää suhdannepolitiikkaa. Ansiotuloverotuksen muutokset on mahdollista saattaa voimaan nopealla aikataululla. Lisäksi veronalennusten välitön kohdennus on selvillä. Kolmanneksi ihmiset kuluttavat suuren osan kasvaneista tuloistaan, mikä parantaa elvytyksen tehokkuutta mm. työllisyyttä kasvattaen. Keskuskauppakamarin ansiotuloverouudistus toteutetaan keventämällä valtion alinta sekä ylintä tuloveroasteikkoa kahdella prosenttiyksiköllä sekä yhdistämällä kunnallisverotuksen ansiotulovähennys valtionverotuksen työtulovähennykseen.

Uudistus vaikuttaisi noin 2,6 miljoonan henkilön tulotasoon, keskimäärin noin 800 euroa vuodessa. Samoin kuin koronaviruspandemia, toimenpide olisi siis koko kansantaloutta läpileikkaava.

KUINKA TULOVEROTUKSEN KEVENTÄMINEN RAHOITE- TAA?

Suhdannepoliittisena elvytystoimena toimenpide rahoitettaisiin lisävelanotolla. Vaikutus pitkän aikavälin kestävyysvajeen olisi pieni johtuen velanoton määräaikaaisuudesta.

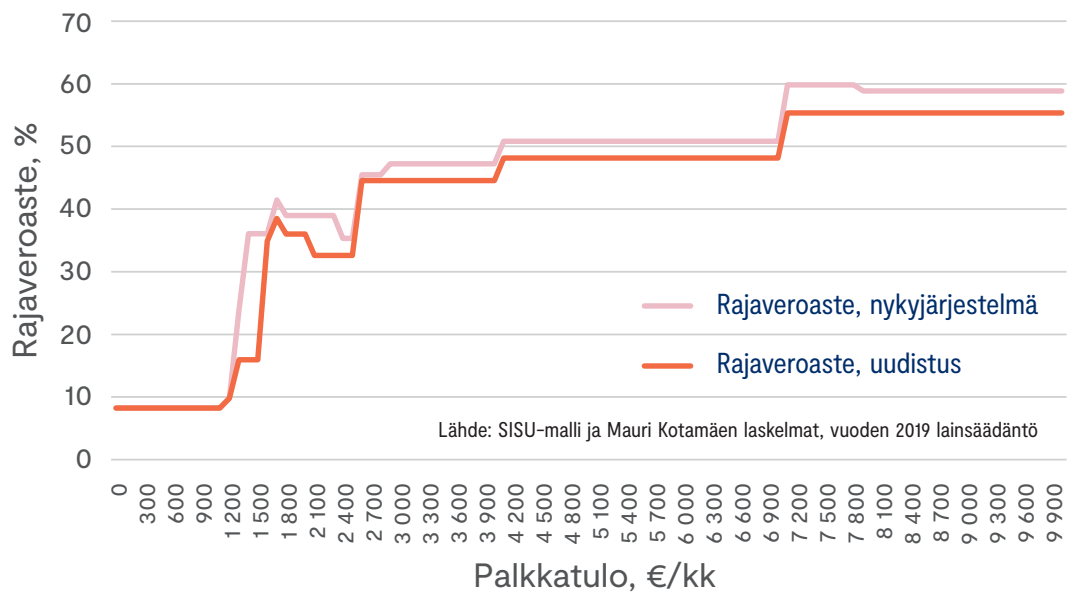
Suomen kireän verotuksen takia toimenpide olisi rakennepoliittisista syistä kannattavaa muuttaa pysyväksi. Tällöin uudistuksen rahoitus tulisi koostua seuraavista osatekijöistä.

Hyvin maltillisilla oletuksilla kolmannes uudistuksesta rahoittaisi itse itsensä taloudellisen aktiiviteetin lisääntymisen kautta (nk. dynaamiset vaikutukset). Pitemmällä aikavälillä ja realistisemmilla, mutta edelleen maltillisilla oletuksilla itserahoitusaste voisi olla puolet.

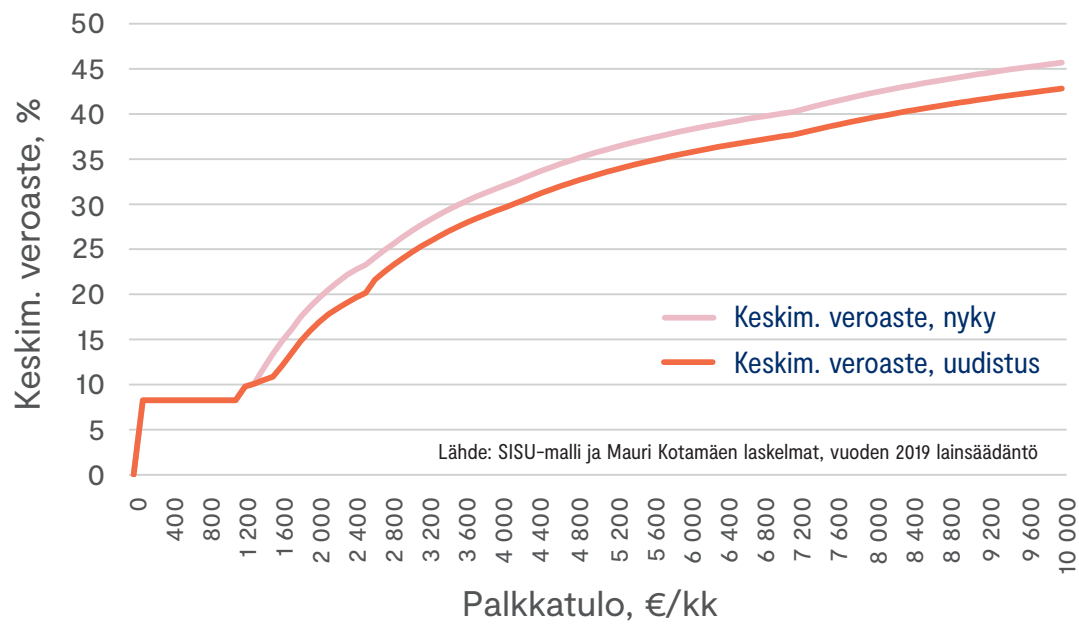
Puolet kustannuksesta rahoitettaisiin siirtämällä verotuksen painopistettä erityisesti kulutuksen ja haittojen verottamiseen.

Uudistuksen tuloja vähentävät vaikutukset kuntasektorille tulisi kompensoida täysimääräisesti. Uudistuksen seurauksena Suomen kokonaisveroaste alenisi arviolta 0,9 prosenttiyksikköä vuoden 2019 luvuilla, mikä nostaisi Suomen työllisyyttä ja nostaisi ihmisten elintasoja.

Kuvio 2 Rajaveroaste nyt ja uudistuksen jälkeen.

Kuvio 3 Keskimääräinen veroaste nyt ja uudistuksen jälkeen.

Taulukko 4 Rajaveroaste ja keskimääräinen veroaste nykymallissa ja tässä kirjoituksessa käsitellyn uudistuksen jälkeen.

Palkka, €/kk	Rajaveroaste, nyt	Rajaveroaste, uudistus	Keskim. veroaste, nytw	Keskim. veroaste, uudistus	Ero käytettävissä olevissa tuloissa, %	Ero käytettävissä olevissa tuloissa, €/kk
1 000	8 %	8 %	8 %	8 %	0 %	0 €/kk
1 400	36 %	16 %	12 %	10 %	1,3 %	18 €/kk
2 600	45 %	45 %	24 %	22 %	2,5 %	64 €/kk
2 900	47 %	45 %	26 %	24 %	2,4 %	68 €/kk
4 100	51 %	48 %	32 %	30 %	2,5 %	101 €/kk
7 100	60 %	55 %	40 %	38 %	2,5 %	181 €/kk
10 800	57 %	55 %	47 %	44 %	2,9 %	317 €/kk

Taulukko 5 Sektorikohtainen lajittelu, milj. euroa.

Valtio	Kunta	Kirkko	Kela (sairausvakuutus)	Pääomaver	Yhteensä
-1 430	-612	-29	+8	-5	2 068

Taulukko 6 Uudistuksessa muuttuvat verotuksen parametrit.

Parametri	Nykymallin arvo	Uudistuksen jälkeinen arvo
Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys <i>Enimmäismäärä</i>	3 570 €	0 €
Työtulovähennys <i>Karttumaprosentti</i> <i>Enimmäismäärä</i> <i>Poistumaprosentti</i>	12,2 % 630 € 1,72 %	19 % 3 000 € 0 %
Valtion veroasteikko <i>Alin prosentti</i> <i>Ylin prosentti</i>	6 % 31,25 %	4 % 29,25 %

2. LASKETAAN RAVINTOLAPALVELUIDEN ARVONLISÄVEROA VÄLIAIKAISESTI

Koronaviruspandemia on iskenyt erityisen voimakkaasti matkailu- ja ravintola-alan yrityksiin. Hallituksen tulee tukea ravintola-alan työllisyyttä sekä ravintolapalveluiden kulutusta laskemalla ravintolapalveluiden alv-kanta 10 prosenttiin nykyisestä 14 prosentista. Arvonlisäveron alentaminen kasvattaisi ravintoloissa kysyntää, lisäisi alan työllisyyttä, parantaisi kotimaisen matkailu- ja ravintola-alan hintakilpailukykyä suhteessa ulkomaan matkailuun ja lisäisi kotimaista tuotantoa.

3. MAHDOLLISTETAAN VEROTAPPIOIDEN VÄHENTÄMINEN AIKAISEMPIEN VUOSIEN VOITOISTA (TAX LOSS CARRY-BACK)

Monet koronavirukseen vuoksi tappiotilanteeseen joutuneet yritykset ovat maksaneet veroa voitoistaan vuodelta 2019. Verotappiot kriisivuosilta 2020–2021 tulisi poikkeuksellisesti pystyä vähentämään näistä aikaisemmista verovuoden 2019 voitoista. Tämä tappiontasauksen aikais-taminen tukisi yritysten liiketoiminnan uudelleenkäynnistysvaihetta kriisin jälkeen. Toimenpide kohdistuisi pelkästään niihin yrityksiin, joiden toiminta on ollut kannattavaa vuonna 2019, mutta jotka ovat kärsineet tappioita koronavirukseen johdosta vuosina 2020–2021.

4. POISTETAAN KIINTEISTÖSIJOITUSRAHASTOJEN VEROVAPAAUS KOTIMAISTEN KIINTEISTÖSIJOITTAJIEN VEROTUS HUOMIOIDEN

Verosopimusoikeudessa kiinteistön sijaintivaltion verotusoikeus suorista ja epäsuorista kiin-teistösjoituksista saatuun tuloon on laaja. Tästä poiketen Suomi ei välttämättä verota lainkaan kiinteistösjoitusrahojen kiinteistösjoituksista saatua kiinteistötuloa. Kiinteistösjoitusrahas-tojen verokohtelua tulisi arvioida pikimmiten uudelleen hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti.

Verouudistus olisi tehtävä siten, ettei kotimaisissa tilanteissa kiinteistösijoitusrahaston ja sijoittajan verotus kokonaisuutena kiristy.

5. HALLINTAREKISTERÖITYJEN OSINKOJEN UUTTA LÄHDEVEROMENETTELYÄ ON TARKASTELTAVA PIKAISESTI

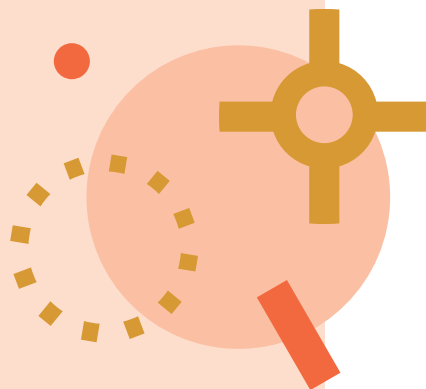
Hallintarekisteröidyille osakkeille maksettavien osinkojen lähdeverotus muuttuu vuoden 2021 alusta, kun uusi lainsäädäntö velvoittaa sijoittajaa lähinnä olevan rekisteröityneen säilyttäjän antamaan loppusaajatiedot osingonsaajasta Verohallinnolle vuosi-ilmoituksella ja vastaamaan tietojen oikeellisuudesta. Lain hyväksyessään eduskunta edellytti, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua. Tämä arviointi tulee suorittaa mahdollisimman pian.

Arvioinnin yhteydessä hallituksen on kiinnitettävä erityistä huomiota osingonmaksajayhtiön vastuuseen. Jos lähdeveroa jää rekisteröityneen säilyttäjän antamien virheellisten tietojen vuoksi perimättä, sitä ei tule määrätä osingon maksaneen suomalaisen yhtiön suoritettavaksi, vaan Verohallinnon on perittävä vero virheestä vastuussa olevalta säilyttäjältä. Osingonmaksajayritykselle asetettu vastuu rekisteröityneen säilyttäjän virheestä on kohtuuton, sillä osingonmaksajan ja säilyttäjän välillä ei usein ole edes sopimussuhdetta. Osingonmaksajayrityksen on voitava luottaa siihen, että Verohallinto hyväksyy rekisteriinsä vain luotettavia säilyttäjiä ja perii mahdolliset säilyttäjän virheestä aiheutuneet alipidätykset suoraan säilyttäjältä.

TUOTTAVUUTTA PARANTAVA SOTE

Ratkaisut sote-uudistusta odotettaessa:

1. Puretaan koronan aiheuttamia hoitojonoja palveluseteleillä.
2. Ei leikata yksityisen sairaanhoidon Kela-korvausta vaan nostetaan sitä.
3. Päätetään valmistella sote-palveluille yhtenäinen kustannusten laskentamalli.
4. Päätetään maksaa kunnille ennakoitavia liittymistukia kuntaliitoksista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ensisijaisena tavoitteena on oltava kustannusten kasvun hillintä ja palvelujen laadun parantaminen. Ikääntyvä väestö ja sen myötä kasvava so-te-palveluiden tarve sekä heikkenevä huoltosuhde, valtion talouden kestävyysvaje, kuntatalouden kriisi sekä syvenevä työvoimapula sote-alalla vaativat, että sote-palveluita järjestetään ja tuotetaan jatkossa tehokkaammin ja pienemmin kustannuksin.

Euroopan komission vuoden 2018 arvion mukaan väestönikäntymisestä aiheutuvien kustannusten kasvu Suomessa vaatii julkisen talouden sopeuttamista 2 prosentilla suhteessa BKT:hen, jotta julkisen velan suhde BKT:hen saadaan vakautettua. Tämän 4–5 miljardin vakauttamisen Euroopan komissio, samoin kuin esimerkiksi OECD, katsoo olevan saavutettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteellisella uudistamisella. Velan suhde BKT:hen on koronakriisin jälkeen entistä jyrkemmällä kasvu-uralla ja velan kasvun taittamiseen vaadittama sopeuttamisen mitta-luokka on kasvanut merkittävästi. Sote-uudistuksen merkitys osana julkisen talouden kestävy-yden parantamista on siten vain kasvanut entisestään.

Hallituksen tulisi arvioida uudelleen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusesitystään. Esitetyllä maakuntamallilla ja siihen liittyvällä kolmannella verotustasolla ei ole mahdollista kuroa umpeen kestävyysvajetta vaan esitetty malli johtaisi julkisen talouden kustannusten kasvuun, koko-naisveroasteen nousuun sekä kuntatalouden yhä syvempään kriisiin. Pelkkä terveydenhuollon palvelujen saatavuuden parantaminen ilman taloudellisia reunaehjoja ei ole mahdollista, var-sinkaan tässä taloustilanteessa. Jyrkästi kasvavia sote-menoja ei voida rahoittaa loputtomasti velalla tai veroja korottamalla. On löydettävä uusia tapoja toimia. Pienemmillä kustannuksilla on saatava parempia tuloksia ja laadukkaampia palveluja. Keskuskauppakamari uudistaisi sotea nykyjärjestelmän tuottavuutta ja laatua kehittämällä. Keskuskauppakamarin sote-malli Tuotta-vuutta parantava sote on luettavissa: <https://kauppakamari.fi/julkaisu/tuottavuutta-paranta-va-sote/>

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta riippumatta, hallituksen tulisi päättää budjettiriihesä sote- ja kuntasektoriin liittyen seuraavaa:

1. PURETAAN KORONAN AIHEUTTAMIA HOITOJONOJA PALVELUSETELEILLÄ

Koronaepidemia on vähentänyt ei-kiireellisiä toimenpiteitä terveydenhuollossa ja aiheuttanut jonojen kasvamista sekä ns. hoitovelkaa. Monella potilaalla hoitotakuu-aika on jo mennyt umpeen. Hoitosuman purkamista tulisi tehdä yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa palveluseteleiden avulla, niiltä osin kuin se on mahdollista. Asiakkaille tulisi säätää subjektiivinen oikeus palveluseteliin niissä tapauksissa, joissa potilaan hoitoa ei pystytä muuten järjestämään hoitotakuuajan puitteissa.

2. EI LEIKATA YKSITYISEN SAIRAANHOIDON KELA-KORVAUSTA VAAN NOSTETAAN SITÄ

Tilanteessa, jossa julkisen terveydenhuollon jonot kasvavat, hoitoonpääsy on liian hidasta ja julkiset sote-menot kasvavat ongelmallista vauhtia, olisi perusteltua leikkaamisen sijaan kasvattaa yksityisen sairaanhoidon Kela-korvauksia. Yksityisen sairaanhoidon Kela-korvauksia nostamalla voitaisiin purkaa julkisen palveluntuotannon painetta, joka on entisestään kasvanut koronaepidemian aikana. Julkisen talouden näkökulmasta Kela-korvaus on erittäin kustannustehokas. Toiseksi, Kela-korvauksen nostaminen tukisi yksityisen sote-alan työllisyyttä ja yrittäjyyttä. Suomessa on lähes 19 000 sote-alan yritystä, joista monet ovat koronakriisin takia vaikeuksissa.

3. PÄÄTETÄÄN VALMISTELLA SOTE-PALVELUILLE YHTENÄINEN KUSTANNUSTEN LASKENTAMALLI

Perusedellytys kustannustehokkuudelle ja säästöille, joita julkisen talouden näkökulmasta sote-sektorilla kipeästi tarvitaan, on että tiedetään, mitä mikäkin maksaa. Tällä hetkellä näin ei ole. Julkisesti tuotettujen sosiaali- ja terveydenhuollon hoitotoimenpiteiden hinnat eivät ole kaikilta osin tiedossa, eivätkä ne ole läpinäkyvästi saatavilla. Kunnat tulisi velvoittaa ottamaan käyttöön yhtenäinen kustannuslaskennan malli. Yhtenäinen kustannuslaskennan malli mahdollistaisi sote-kustannusten vertailun. Kustannusten vertailu on yksi keino päästä kiinni parhaisiin käytänteisiin, joita pitää levittää palvelutuotannon tehostamiseksi ja laadun parantamiseksi.

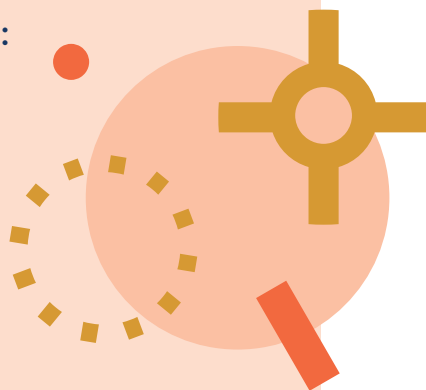
4. PÄÄTETÄÄN MAKSAA KUNNILLE ENNAKOITAVIA LIITYMISTUKIA KUNTALIITOKSISTA

Kuntatalous on kulkenut kohti kriisiä jo pitkään, mutta koronaepidemia naulasi viimeisen naulan monen kunnan arkkuun. Kuntalaisten palvelut ja hyvinvointi ovat useissa kunnissa vaakaalaudalla. Monella kunnalla on edessään valinta, turvatako asukkailleen sujuvat peruspalvelut vai pitääkö kiinni itsenäisyydestä asukkaiden hyvinvoinnin ja palveluiden kustannuksella. Kuntia tulisi suunnitellusta maakuntauudistuksesta huolimatta kannustaa kasvattamaan kokoaan ja liittymään yhteen. Hallitus on tälläkin hallituskaudella maksanut harkinnanvaraisesti yhdistymistukia. Parempi vaikutus kuitenkin saataisiin, jos yhdistymistuet olisivat ennakoitavia ja läpinäkyviä. Yhdistymistukien tulee toimia houkuttimena ja kannusteena kuntaliitoksille.

KORKEAMPI OSAAMISTASO JA RIITTÄVÄSTI OSAAVAA TYÖVOIMAA

Ratkaisut osaavan työvoiman turvaamiseksi:

1. Laajennetaan korkeakoulujen rahoituspohjaa tutkintomaksuilla.
2. Mahdollistetaan osaamisen nopea päivittäminen.
3. Laajennetaan oppisopimuksen käyttöä palkkaporrastuksella.
4. Luovutaan oppivelvollisuusiän korottamisesta – panostetaan perusopetukseen.
5. Kehitetään ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä.
6. Nostetaan osaamistasoa.

Suomen tulevaisuuden menestyksen ja kilpailukyvyn ratkaisee osaaminen. Suomen tulevaisuutta rakennetaan korkean osaamisen varaan. Kansainvälisissä kilpailukykyvertailuissa Suomi pärjää usein hyvin osaamiseen liittyvissä osioissa. Täysin vailla huolta ei voi kuitenkaan olla, sillä kehityksen suunta on väärä. Esimerkiksi Maailman talousfoorumin kilpailukykyvertailun mukaan Suomi on tippunut tietojen ja taitojen pilarissa pois kärkisijalta.

On syytä kantaa huolta osaavan työvoiman saannista Suomessa. Pula osaavasta työvoimasta nousi ennen koronakriisiä vakavaksi kasvun esteeksi yrityksille sekä Suomen talouskasvun tulpaksi. On tärkeää muistaa, että pula osaavasta työvoimasta on hellittänyt vain väliaikaisesti. Myös väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön pientyminen vaikuttavat osaajapulaan. Nyt on oikea hetki varautua siihen, että seuraavan nousukauden koittaessa osaajapula ei estä yritysten kasvu ja Suomen talouskasvua.

Työelämän osaamisvaatimukset muuttuvat yhä kiihtyvällä tahdilla. Digitalisaatio ja teknologian nopea kehitys muuttavat kaikkien töiden sisältöä. Jatkuva, elinikäinen oppiminen vahvistuu työelämän normina. Ilman monipuolisia mahdollisuuksia ja motivaatiota jatkuvaan osaamisen kehittämiseen on uhkana tippua osaamiskuiluun. Siihen ei ole varaa, tarvitsemme jokaisen kyn-
nelle kykenevän mukaan työelämään.

Suomella on edelleen hyvä perusta, jolle rakentaa. Rohkeilla uudistuksilla Suomi voi lunastaa takaisin paikkansa koulutuksen ja osaamisen mallimaana. Maailman osaavin kansa on kova tavoite, mutta täysin saavutettavissa.

1. LAAJENNETAAN KORKEAKOULUJEN RAHOITUSPOHJAA TUTKINTOMAKSUILLA

Korkeakoulutuksen osalta Suomi on tuplahaasteen edessä: toisaalta koulutusmääriä on lisättävä tulevaisuuden osaajatarpeeseen vastaamiseksi ja toisaalta julkisen talouden tilanne ei näytä mahdollistavan merkittävää rahallista panostusta korkeakoulutukseen. Haaste voidaan ratkaista muuttamalla perinteisiä rakenteita ja ottamalla käyttöön uusi tapa rahoittaa korkeakoulutusta. Vain rahoituspohjaa laajentamalla voidaan saada merkittävästi lisää resursseja korkeakoulutukseen.

Korkeakoulutuksesta hyötyy koko yhteiskunta, mutta merkittävin hyötyjä on tutkinnon suorittanut yksilö. Tilastot osoittavat muun muassa, että korkeakoulutuksen suorittanut henkilö ylittää selkeästi korkeampiin ansioihin, eläke on korkeampi, sairastavuus on pienempi, elinajanodote suurempi sekä työura on eheämpi ja pidempi. On oikeudenmukaista, että korkeakoulutuksesta merkittävän henkilökohtaisen hyödyn saava myös itse osallistuu koulutuksen rahoitukseen.

Korkeakoulutuksen rahoitukseen saadaan ennennäkemätön lisäys, jos jokainen korkeakoulutuksen suorittava osallistuu korkeakoulutuksen rahoittamiseen valmistumisen, työllistymisen ja riittävän tulotason saavuttamisen jälkeen maksettavalla tutkintomaksulla. Esimerkiksi tutkintomaksu, joka on suuruudeltaan 2500 euroa jokaista käytettyä lukuvuotta kohti, tuo järjestelmään lisää rahaa arviolta noin puoli miljardia euroa vuositasolla.

Keskeistä on se, että tällä tavalla toteutetut tutkintomaksut säilyttävät suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisen tukijalan eli mahdollisuuksien tasa-arvon. Kun tutkintomaksu maksetaan vasta valmistumisen, työllistymisen ja riittävän tulotason saavuttamisen jälkeen, ei tutkintomaksuista aiheudu kenellekään estettä hakeutua korkeakoulutukseen.

- Jokainen korkeakoulututkinnon suorittava osallistuu korkeakoulutuksen rahoitukseen valmistumisen, työllistymisen ja riittävän tulotason saavuttamisen jälkeen maksettavalla tutkintomaksulla.

2. MAHDOLLISTETAAN OSAAMISEN NOPEA PÄIVITTÄMINEN

Työelämän osaamisvaatimukset muuttuvat kovaa vauhtia ja tarve päivittää osaamista työuran aikana koskee nykyisin käytännössä kaikkia. Yritysten näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että on olemassa nopeita osaamisen päivittämisen keinoja. Erittäin usein ollaan tilanteessa, jossa esimerkiksi kokonaisen korkeakoulututkinnon suorittaminen on liian hidas tapa hankkia tarvittava osaaminen. Puhumattakaan siitä, että se on yhteiskunnan resurssien haaskausta, mikäli osaaminen voidaan hankkia nopeammin ja kohdennetummin.

MUUNTO- JA TÄYDENNYSKOULUTUKSELLE LUOTAVA JATKUVAN RAHOITUSHAUN MALLI

Koulutustarjontaa nopeaan osaamisen päivittämiseen pitää laajentaa. Hyviä koulutusmuotoja ovat mm. avoin korkeakoulutus sekä erilaiset muunto- ja täydennyskoulutukset. Merkittävä ongelma on järjestelmän kankeus ja hitaus, joka ilmentyy erityisesti erilaisina rahoitushakuina. Suomeen on luotava malli, jonka avulla esimerkiksi korkeakoulut pystyvät nopeasti ja joustavasti aloittamaan alueen elinkeinoelämän tarvitseman muunto- tai täydennyskoulutuksen. Käy-

tännössä on luotava jatkuva rahoitushaku, josta myönnetään välittömästi rahoitus koulutuksen järjestämiseen, mikäli tarve on aidosti perusteltu.

KÄYNNISTETÄÄN KOULUTUSSETELIKOKEILU

Merkittävän yksityisen koulutustarjonnan syntyminen sekä kirittävän kilpailuasetelman luominen julkisten ja yksityisten tahojen välillä tarvitsee tuekseen mallin, jolla työikäiselle väestölle luodaan ostovoimaa koulutuspalveluiden hankkimiseen. On aloitettava kokeilu, jonka aikana jokainen työikäinen saa vuosittain valtion tarjoaman koulutussetelin. Koulutussetelillä henkilö voi hankkia tarvitsemiaan osaamisen kehittämisen palveluita julkisilta tai yksityisiltä koulutuspalveluiden tuottajilta.

3. LAAJENNETAAN OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN KÄYTTÖÄ PALKKAPORRASTUKSELLA

Oppisopimuskoulutuksen määrää on kasvatettava ja erityisesti nuoria on saatava lisää oppisopimuskoulutukseen. Tällä hetkellä oppisopimuskoulutus on lähinnä aikuisten ja aiempaa osaamista omaavien henkilöiden koulutusmuoto. Nykyisellä mallilla ei ole odotettavissa, että varsinkaan pitkien oppisopimusten määrä tulisi merkittävästi kasvamaan tai nuorten osuus oppisopimuskoulutettavista merkittävästi nousemaan.

Oppisopimuskoulutuksen määrää voidaan kasvattaa laskemalla työnantajien kynnystä ottaa oppisopimuskoulutettavia. Työnantajien kannalta keskeinen ongelma nuorten ja vailla aiempaa osaamista olevien osalta on se, että varsinkin alkuvaiheen kustannus on liian suuri suhteessa henkilön tuottavuuteen. Keskeistä onkin saada työnantajalle aiheutuva kustannus ja oppisopimuskoulutukseen tulevan henkilön tuottavuus tasapainoon.

Oppisopimuskoulutuksessa on otettava käyttöön palkkauskustannusten porrastus palkkatuen avulla. Tällöin opiskelija saa edelleen työehtosopimuksen mukaista palkkaa, mutta palkkatukea käytetään kompensoimaan työnantajalle hänen alhaista tuottavuuttaan. Palkkatuen myöntämisen pitää olla automaatio tilanteessa, jossa työnantaja ottaa alle 30-vuotiaan ilman toiseen asteen ammatillista tutkintoa olevan opiskelijan oppisopimuskoulutukseen.

KOULUTUSKORVAUKSELLE SÄÄDETTÄVÄ SITOVA MINIMIKORVAUS

Työnantajille pitää kompensoida oikeudenmukaisesti opiskelijan ohjauksesta aiheutuvat kulut. Tämä voidaan toteuttaa säätämällä koulutuskorvauksen sitova minimi ammatillista perustutkintoa oppisopimuskoulutuksena suorittavien osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että koulutuksen järjestäjä siirtää osan saamastaan julkisesta rahoituksesta työnantajalle koulutuskorvauksen muodossa korvauksena työnantajan kantamasta vastuusta opiskelijan ohjaamisesta.

4. OPPIVELVOLLISUUSIÄN KOROTTAMISESTA ON LUOVUTTAVA – PANOSTUKSIA PERUSOSAAMISEEN

Oppivelvollisuuden korottaminen on heikosti kohdistuva, tehoton ja kallis uudistus. Uudistuksen tavoitteet ovat hyvät, mutta keinona oppivelvollisuuden korottaminen ja maksuttomuuden laajentaminen eivät ole kannatettavia. Suomen julkisen talouden tilanne on haastava, eikä sitä helpota kalliiden ja tehottomien uudistusten toteuttaminen väkipakolla.

Toisen asteen tutkinnon turvaaminen jokaiselle nuorelle vaatii sitä, että jokainen nuori saa perusasteelta riittävät tiedot ja taidot pärjätä jatko-opinnoissa. Myös opiskelukyvyllä on iso merkitys ja se rakentuu keskeisesti jo perusasteen aikana. Valmiudet ja opiskelukyky eivät parane oppivelvollisuuden noston tai maksuttomien oppimateriaalien seurauksena.

Oppivelvollisuuden korottamisen sijaan on panostettava jokaisen nuoren riittävien jatko-opintovalmiuksien turvaamiseen ennen toisen asteen koulutusta. Tämä tarkoittaa panostuksia riittävän perusosaamisen ja opiskelukyvyn varmistamiseen. Resursseja tulee kohdentaa oppivelvollisuuden korottamisen sijaan varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Tämän lisäksi on myös huolehdittava toisen asteen koulutuksen riittävästä resursseista.

5. KEHITETÄÄN AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYTTÄ

Vuoden 2018 alusta voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi oli askel oikeaan suuntaan. Ammatillisen koulutuksen keskiössä pitää olla työelämälähtöisyys ja työelämässä tapahtuva oppiminen. Ammatillisen koulutuksen tärkein tavoite on vastata työelämän osaamistarpeisiin.

Ammatillisen koulutuksen reformin toteuttaminen sen tavoitteiden mukaisesti vaatii riittäviä resursseja. Ohjaukseen ja opetukseen panostaminen on tärkeää oppimisen ja opintojen etenemisen kannalta. Viime vuosikymmenellä kehitys on mennyt väärään suuntaan. Määräaikaiset tulevaisuusinvestointien kautta tehdyt rahoituslisäykset eivät ole kestävä ratkaisu korjata tilannetta. Tarvitaan pysyvä panostus ammatillisen koulutuksen rahoitukseen ja reformin toimeenpanoon.

Työelämälähtöisyyttä on kehitettävä. Hallinnon tasolla se tapahtuu turvaamalla alueen elinkeinoelämän edustuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjän hallinnossa aina hallituksesta lähtien. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvut tulisi uudistaa ammattikorkeakouluja koskevaa lainsäädäntöä vastaavaksi ja toimiluvat tulisi myöntää vain ammatillisen koulutuksen voittoa tavoittelemattomille osakeyhtiöille. Tämä velvoittaa jokaisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän muuttamaan toimintansa osakeyhtiömuotoiseksi ja samalla turvaamaan alueen elinkeinoelämän edustuksen yhtiön hallinnossa.

Opetuksen tasolla työelämälähtöisyyttä voidaan parantaa säätämällä opettajille jatkuvan osaamisen kehittämisen velvoite ja velvollisuus osallistua työelämäjaksoon, joka on esimerkiksi kuukauden mittainen kerran kolmessa vuodessa. Ammattiin opiskelevien kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että koulutus on työelämälähtöistä. Tämä tarkoittaa sitä, että opetetut asiat sisältävät alan perusteiden lisäksi myös uusimmat tuulet alalta. Opettajien on koko ajan oltava ajan hermolla oman alansa kehittämisessä ja säilytettävä kosketus oman alan työelämään.

- **Lisätään ammatillisen koulutuksen rahoitusta pysyvästi, ei kertaluonteisena tulevaisuusinvestointina.**
- **Muutetaan kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät osakeyhtiömuotoisiksi sovel-**

taen ammattikorkeakoulujen mallia.

- Kehitetään opetuksen työelämälähtöisyyttä säätämällä opettajille jatkuvan osaamisen kehittämisen velvoite ja velvollisuus osallistua säännöllisesti työelämäjaksoille.

6. OSAAMISTASO ON SAATAVA NOUSUUN

Suomi oli vielä 2000-luvun puolessa välissä monella mittarilla mitattuna osaamisen mallimaa. Edelleen ratsastamme silloin hankitulla maineella koulutuksen mahtimaana. Todellisuus ei kuitenkaan ole ihan yhtä valoisa. Kärjestä on tiputtu lähemmäs keskikastia. Suomella on mahdollisuus nousta aidosti takaisin osaamisen mallimaaksi, mutta se vaatii kykyä tehdä rohkeita uudistuksia.

Varhaiskasvatukseen Suomessa osallistuu vain 73 prosenttia 3-vuotiaista lapsista, kun vastaava osallistumisaste muissa Pohjoismaissa on noin 95 prosenttia. Suomessa osallistumisaste parane 4-vuotiaiden osalta vain noin 7 prosenttiyksikköä ja 5-vuotiaiden osalta noin 12 prosenttiyksikköä. Varhaiskasvatukseen osallistumisastetta on nostettava lähemmäs yleistä Pohjoismaista tasoa. Keskeiset keinot osallistumisasteen nostamiseksi liittyvät perhevapaajärjestelmän kannustimiin ja varhaiskasvatuskasvatusmaksujen tasoon.

Lasten perusosaamisten kehittymistä ja sujuvampaa alkua perusopetuksessa voidaan tukea muuttamalla esiopetus alkamaan velvoittavana jo 5-vuotiaana. Aiemmin alkavalla ja pidemmällä esiopetuksella voidaan paremmin turvata jokaisella lapsella valmiudet pärjätä myöhemmällä koulupolulla. Samalla tulisi toteuttaa joustava siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esiopetuksesta siirrytään perusopetukseen 1–3 vuotta esiopetuksen alkamisen jälkeen. Siirtyminen tapahtuu varhaiskasvatuksen ammattilaisen arvion perusteella siitä, milloin lapsella on riittävä perusosaaminen ja valmiudet edetä perusopetukseen.

Perusopetuksen päättävien perustaidoissa on havaittu vakavia puutteita ja osaamistason lasku näkyy jo monessa tutkimuksessa. Menestys esimerkiksi PISA- ja TIMMS-tutkimuksissa on kääntynyt laskuun, ja Suomi on tippunut pois maailman kärjestä. Vuoden 2018 PISA-tutkimus on käytännössä neljäs peräkkäinen mittausta, jossa Suomen pistemäärät lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä laskevat. Uusimman PISA-tutkimuksen mukaan 13,5 prosenttia peruskoulun päättäneistä ei osaa lukea jatko-opintojen edellyttämällä tavalla.

Riittävään perusosaamiseen panostaminen on erittäin tärkeää. Tämä tarkoittaa perustaitojen, kuten lukemisen, kirjoittamisen ja matematiikan parantamista. Varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen panostamalla varmistetaan, että jokaisella on valmiudet pärjätä jatko-opinnoissa ja elämässä yleensäkin. Keskeistä on turvata varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävät resurssit. Oppimisen haasteita kokevat lapset ja nuoret pitää havaita mahdollisimman nopeasti ja heille on tarjottava tarvittava tuki oppimisen mahdollistamiseksi. Perusopetuksen aikana on seurattava jokaisen osaamisen kehittymistä. Jokaisen on saavutettava määritetty vähimmäisosaamisen taso ennen siirtymistä koulupolulla eteenpäin.

OECD-koulutustasovertailussa Suomi oli aikoinaan yksi maailman koulutetuimmista kansoista. Hyvä kehitys on kuitenkin pysähtynyt ja monet kilpailijamaat ovat ajaneet Suomen ohi. Korkeakoulutettujen osuus nuorissa ikäluokissa (25–34-vuotiaat) on Suomessa jämähtänyt noin 14 prosentin tuntumaan. Suomessa asetettu tavoite kouluttaa 50 prosenttia nuorista ikäluokista korkeakoulututkintoon tuntuu vielä kaukaiselta. Tosiasia on kuitenkin se, että tulevaisuudessa tarvitaan entistä enemmän korkeakoulutuksen omaavia osaajia. Tämän seikan osoittaa käytännössä kaikki käytettävissä oleva ennakointitieto.

Koulutustason nostaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen vaativat korkeakoulutuksen laajentamista. Koronakriisin jälkihoitona päätetty 4 800 aloittajan kertaluontoinen lisäys on hyvä alku ja korkeakoulujen uusiin tavoitesopimuksiin reilusti nostetut tutkintotavoitteet hyvä toimenpide. Korkeakoulujen koulutusmäärien lisääminen vaatii kuitenkin pysyvän rahoituksen osoittamista. Ilman vastaavaa rahoitusta on aito vaara, että koulutuksen laatu kärsii, kun samalla rahalla yritetään kouluttaa merkittävästi enemmän ihmisiä.

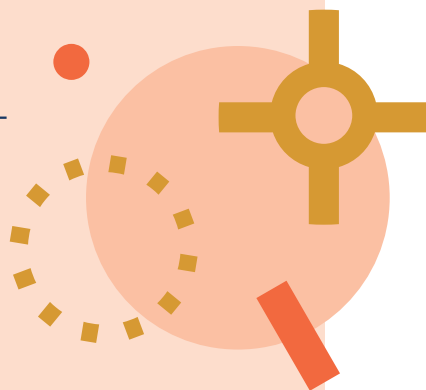
Korkeakouluissa tulee ottaa käyttöön ns. lyhyttutkinnot, kuten OECD Suomelle laatimassaan jatkuvan oppimisen raportissa ehdotti. Lyhyttutkinnoilla voidaan samanaikaisesti sekä tarjota uusia mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen että mahdollistaa yhä useammalle väylä korkea-koulutukseen. Lyhyttutkinnot myös mahdollistavat nopeamman vastaamisen työelämän osajatarpeisiin silloin, kun tarve on tutkintoon johtavalle koulutukselle. Lyhyttutkintojen käyttöönottaminen myös laajentaa korkeakoulutusta ja helpottaa nopeampaa siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle.

- **Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta on nostettava.**
- **Esiopetus on tehtävä velvoittavaksi 5-vuotiaasta alkaen.**
- **Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen on tehtävä joustavaksi.**
- **Perusosaamisen kehittymiseen on panostettava turvaamalla varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen riittävät resurssit sekä seuraamalla jokaisen osaamisen kehittymistä läpi perusopetuksen.**
- **Korkeakoulutusta on laajennettava lisäämällä vuosittain aloittavien määrää.**
- **Korkeakouluissa on otettava käyttöön ns. lyhyttutkinnot.**

ENEMMÄN TKI-TOIMINTAA JA KASVUHAKUISIA YRITYKSIÄ

Ratkaisut kasvun tukemiseksi

- 1.** Vahvistetaan pääomamarkkinoiden roolia kasvun ja kestävien investointien rahoituksessa.
- 2.** Helpotetaan yritysten hallinnollista taakkaa sujuvoittamalla sääntelyä.
- 3.** Kasvatetaan TKI-panostuksia kohti neljää prosenttia BKT:sta vuoteen 2030.

Koronaepidemian aiheuttaman talouskriisin kääntäminen kasvu-uralle vaatii, että Suomi on maa, jossa yrityksillä on kannusteita investoida ja uudistua. Suomen on oltava paikka, jossa innovoidaan ja luodaan uusia tuotteita, palveluita ja ratkaisuja sekä synnytetään uutta tietoa. Suomi tarvitsee lisää tutkimusta, kehittämistä ja innovaatiotoimintaa harjoittavia yrityksiä. Innovaatioiden patentoimisessa ja kaupallistamisessa on myös onnistuttava niin, että innovaatioiden synnyttämä lisäarvo pystytään hyödyntämään maksimaalisesti.

Uusilla, kasvua hakevilla yrityksillä on tärkeä rooli Suomen kasvu-uralle pääsemisessä. Startupeilla on merkittävä asema kansantalouden kilpailukyvyn ja innovatiivisuuden edistäjänä. Startupit synnyttävät uusia ideoita ja työpaikkoja. Ne myös uudistavat elinkeinorakennetta, haastavat suuria yrityksiä uudistumaan sekä luovat esimerkkejä joutavasta, riskiä ottavasta ja kasvuhakuisesta liiketoiminnasta.

Korona ei ole vaikuttanut ilmastonmuutokseen. Tarve kestäväen kasvun ja hiilineutraalin Suomen ja Euroopan rakentamiselle on edelleen yhä akuutti kuin ennen koronaa.

1. VAHVISTETAAN PÄÄOMAMARKKINOIDEN ROOLIA KASVUN JA KESTÄVIEN INVESTOINTIEN RAHOITUKSESSA

Paluu kasvu-uralle ja kestävät investoinnit edellyttävät nykyistä paremmin toimivia pääomamarkkinoita. Vaikka suuri osa pääomamarkkinoista koskevasta lainsäädännöstä tulee EU-lainsäädännöstä, kansallisten pääomamarkkinoiden toimintaa voidaan tukea kansallisilla täsmätoimenpiteillä.

HELPOTETAAN YLEISHYÖDYLLISTEN SÄÄTIÖIDEN OSALLISTUMISTA KOTIMAIISIIN PÄÄOMASIOITUKSIIN

Yleishyödyllisten säätiöiden sijoitukset kotimaisiin pääomasijoitusrahastoihin ovat epätasa-arvoisessa asemassa suhteessa säätiöiden muihin sijoituksiin. Tämän lainsäädännöllisen epäkohdan poistamisella saataisiin ohjattua lisää varoja kotimaisiin pääomasijoitusrahastoihin ja sitä kautta suomalaisten kasvuyritysten rahoitukseen.

LAAJENNETAAN OSAKESÄÄSTÖTILIÄ

Kannustetaan kotitalouksia arvopaperisäästämiseen. Nostetaan osakesäästötilin enimmäissijoitus 100 000 euroon. Panostetaan samalla talouslukutaidon kehittämiseen.

Kotitalouksilla on rahoitusvarallisuutta pankkien käyttötileillä yli 80 miljardia euroa. Osa tästä varallisuusmassasta on saatava liikkeelle kasvun ja kestävien investointien rahoitukseen.

VARMISTETAAN TESIN RAHOITUSMAHDOLLISUUDET

Suomalaisten kasvuyritysten kehittymistä voidaan tukea varmistamalla, että Tesillä on riittävä kyky osallistua startup- ja scaleup -vaiheen yritysten kasvun rahoittamiseen pääomasijoituksiin yksityisten pääomasijoittajien rinnalla.

2. HELPOTETAAN YRITYSTEN HALLINNOLLISTA TAAKKA SUJUVOITTAMALLA SÄÄNTELYÄ

Voimme tukea yritysten kasvua ja uusien työpaikkojen luomista varmistamalla sen, että yrityksillä on houkutteleva, kasvuhakuinen ja kilpailukykyinen toimintaympäristö.

SUJUVOITETAAN OSAKEYHTIÖLAIN SÄÄNNÖKSIÄ

Osakeyhtiölain muutostarpeista on parhaillaan valmistumassa VN TEAS -selvitys, jossa esitetään joukko konkreettisia ja nopeasti toteutettavia muutosehdotuksia, joiden toteuttamistarpeesta vallitsee lisäksi laaja yhteisymmärrys. Näillä ehdotuksilla voidaan sujuvoittaa osakeyhtiöiden sääntelyä ja helpottaa yritysten hallinnollista taakkaa. Toteutetaan nämä toimenpiteet viipymättä.

VAPAUTETAAN MIKROYRITYKSET TILINTARKASTUSVELVOLLISUUDESTA

Nostetaan lakisääteisen tilintarkastuksen rajoja niin, että kirjanpitolain mukaiset mikroyritykset rajataan tilintarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle. Tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot olisivat rajojen noston jälkeenkin Suomessa varsin alhaiset verrattuna useimpiin EU-maihin.

On selvää, että tilintarkastus on tärkeää ja yrityksiä hyödyttävää toimintaa. Rahoittajat yleensä edellyttävät tilintarkastusta ennen rahoituksen myöntämistä. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että tilintarkastus pitäisi säätää pakolliseksi mikroyrityksille. Jos mikroyrityksellä on kapea omistuspohja eikä sillä ole ulkopuolisen rahoituksen tarvetta, sillä voi olla perusteltu syy lähteä

siitä, että tilintarkastus on sen olosuhteissa tarpeetonta. Yrityksen harkintaan voi vaikuttaa esimerkiksi se, onko kirjanpito hoidettu tilitoimistossa. Mikroyrityksellä tulee olla mahdollisuus itse ratkaista, tarvitseeko se tilintarkastajaa.

LUOVUTAAN KANSALLISEN YRITYSVASTUULAIN VALMISTELUSTA JA VAIKUTETAAN YRITYSVASTUULAINSÄÄDÄNNÖN KEHITTÄMISEEN EU-TASOLLA

Hallitusohjelmaan perustuva oikeudellinen selvitys kansallisesta yritysvastuulaista on valmistumassa. Hallitusohjelman valmistumisen ja selvitystoimeksiannon antamisen jälkeen EU-tason yritysvastuusäntelyn valmistelu on edennyt nopeasti. Komissio valmistelee EU-tasoista yritysvastuulainsäädäntöä ja siihen liittyvä komission ehdotus annettaneen alkuvuodesta 2021.

Muuttuneessa tilanteessa ei ole perusteltua luoda väliaikaista kansallista yritysvastuusäntelyä, sillä sääntelyyn ja sen muutoksiin varautuminen aiheuttaa yrityksille aina kustannuksia ja hallinnollista taakkaa ja siten heikentäisi suomalaisten yritysten kilpailukykyä. Kansallisen yritysvastuulain valmistelusta tulisi siksi luopua ja vaikuttaa sen sijaan yritysvastuulainsäädännön kehittämiseen EU-tasolla.

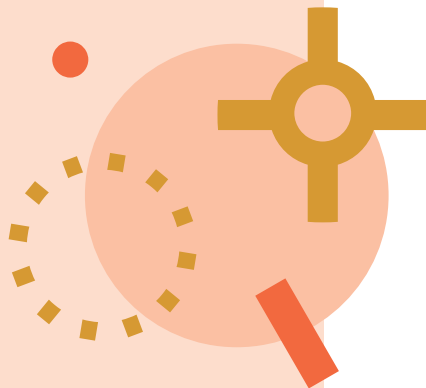
3. KASVATETAAN TKI-PANOSTUKSIA KOHTI NELJÄÄ PROSENTTIA BKT:STA

Julkinen rahoitus toimii tärkeänä vipuvartena tutkimus-, kehitys- ja innovaatioinvestoinneissa. Mitä enemmän julkinen sektori panostaa, sitä enemmän myös yksityinen sektori käyttää TKI-investointeihin. Koronan aiheuttamasta talouskriisistä toipuminen ja uusi kasvu vaativat, että tiekarttaa TKI-panostusten kasvattamista kohti neljää prosenttia BKT:sta jatketaan määrätietoisesti.

VAUHDITETAAN INVESTOINTEJA SUJUVILLA LUPAPROSESSEILLA JA TOIMIVALLA LIIKENNEINFRAALLA

Ratkaisut toimivaan liikenneinfraan ja sujuviin luvituksiin:

1. Luodaan tieliikenteen infrastruktuurille uusi rahoitusmalli.
2. Poistetaan merenkulun väylämaksu pysyvästi.
3. Avataan kilpailua liikennesektorilla.
4. Varmistetaan luvituksen sujuvuus yksityisten investointien houkuttelemiseksi.

Taloudellinen kasvu ja jälleenrakentaminen koronan jälkeisenä aikana vaatii julkisia ja yksityisiä investointeja. Nyt on oikea aika päästä eroon kankeista, kasvua hidastavista rakenteista. Suomi tarvitsee ennen kaikkea yksityisiä investointeja ja niitä voidaan vauhdittaa sujuvoittamalla kaavoitusta ja luvitusta. Etenkään jälleenrakennuksen aikakautena ei ole varaa jättää suuria investointeja odottamaan pitkiä kaavoitus- ja valitusprosesseja. Yksityisten investointien lisäksi tarvitaan rohkeutta luopua vanhoista malleista, jotka ovat vahingollisia Suomen kilpailukyvyllle, kuten esimerkiksi merenkulun väylämaksusta. Väylämaksu on osa logistista kustannusta suomalaisille vientiyrityksille. Logistiikkaa pitää pystyä tarkastelemaan yhtenä Suomen kilpailukyvyn elementtinä ja osana liikenteen päästövähennystavoitteita.

1. LUODAAN TIELIIKENTEEN INFRASTRUKTUURILLE UUSI RAHOITUSMALLI

12-vuotinen liikennejärjestelmäsuunnitelma antaa hyvän pohjan pitkäjänteiselle suunnittelulle. Päätöksenteon pitkäjänteisyys tarvitsee kuitenkin rinnalleen pitkäjänteisen rahoitusmallin, joka ulottuu yli hallitus- ja budjettikausien. Lisäksi liikennepoliittiseen päätöksentekoon on kytkettävä elinkeinopolitiikka ja maankäyttöaspektit valtionhallinnon sisällä.

Elvytyspaketeissa liikenteen infrastruktuurille osoitetut lisämäärärahat paikkaavat korjausvelkaa, mutta liikenteen infran rahoitukseen on löydettävä pitkäjänteinen malli, joka antaa pohjaa tiestön kuntoon laittamiseen osana 12-vuotista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa. Suurin tarve leikata liikenteen aiheuttamia päästöjä tulee kohdistumaan tieliikenteeseen. Tieverkon kunnon parantaminen on yksi keskeisimmistä keinoista vähentää liikenteestä aiheutuvia päästöjä niin, että vuodelle 2030 asetetut tavoitteet ovat realistisesti saavutettavissa.

Suomessa liikenteeltä perityistä maksuista ja veroista kohdistetaan 19 prosenttia liikenneväylille, josta noin puolet tiestölle. Esimerkiksi Ruotsi palauttaa tuloista takaisin väylille 53 prosenttia.

Suomi tarvitsee ripeästi kertapanostuksen tieinfran kuntoon ja sitä kautta maan kilpailukykyyn ja ympäristötavoitteiden saavuttamiseen. Hankeyhtiöt ja niihin liittyvät rahoituskeinot voivat olla täydentäviä keinoja ja helpottaa, mutta tarvitaan myös suurempi rakenteellinen uudistus.

Meidän ratkaisuehdotuksemme on valtion tieverkon yhtiöittäminen. Valtion omistama yhtiö olisi voittoa tavoittelematon yhtiö. Yhtiön oman pääoman ja lainanoton kautta saavutettaisiin nopeampi rahoitus ja yhtiön vahvan taseen avulla miljardien tieinvestoinnit voitaisiin toteuttaa etupainotteisesti.

Valtio omistaisi yhtiön sataprosenttisesti ja yhtiön tulot perustuisivat realistiseen arvioon siitä, että ne kerättäisiin tiemaksuilla, jotka korvaisivat osittain nykyisen polttoaineveron. Liikenne- polttoaineiden verotusta alennettaisiin, niin etteivät kansalaisten ja elinkeinoelämän liikkumisen kustannukset kasvaisi.

2. POISTETAAN MERENKULUN VÄYLÄMAKSU PYSYVÄSTI

Taloudellinen kasvu koronavuoden jälkeisessä maailmassa vaatii, että edellytyksistä vientiteollisuuden kilpailukykyllä pidetään huolta kestäväällä tavalla. Edellytyksiä logistiikan osalta tulee katsoa laajemmin suomalaisen elinkeinopolitiikan ja erityisesti vientiyritysten kannalta, eikä ainoastaan osana liikennepoliittisia ratkaisuja. Meriliikennettä on tuettu koronavuoden aikana, mutta merirahdin yhteydessä kerättävät väylämaksut tulevat viime kädessä vientiyrityksille maksettaviksi ja näihin ei ole saatu helpotusta koronavuoden aikana. Vienti- ja tuontiyhtiöt tarvitsevat ennakoitavuutta, etenkin vaikeassa taloustilanteessa, jossa vienti on saatava nopeasti takaisin jaloilleen. Ennakoitavuutta ja logistiikkakustannusten alentamista vientiyrityksille loppuhallituskaudella autetaan poistamalla väylämaksu pysyvästi.

Valtion omistamat ja hallinnoimat meriväylät tulee kattaa valtion budjetissa samalla periaatteella kuin muissakin liikennemuodoissa valtio huolehtii väylien rakentamisesta ja kunnossapidosta. Valtion taloudessa väylämaksun vuosittainen osuus on pieni, mutta sillä on merkitystä vientitoimen ja merikuljetuksista riippuvaisen Suomen ulkomaankaupan kokonaisuuteen.

Kansallisesti asetetut maksut ja verot vaikuttavat yritysten sijoittautumispäätöksiin. Väylämaksu on täysin kansallinen oma ratkaisu, jolla heikennetään Suomen logistista sijaintia nostamalla tarpeettomasti vientiyritysten kustannuksia. Vaikeaselkoista väylämaksujärjestelmää on yritetty uudistaa ja selkeyttää vuosien varrella, kuitenkin ratkaisua, joka ei rasittaisi vientiä ei ole löydetty. On Suomen kilpailukykyyn etu, että meillä on käytössä muihin maihin nähden tasapuoliset ratkaisut, jotka edistävät yritysten ulkomaankaupan toimintaedellytyksiä ja meriliikenteen logistiikkaa.

3. AVATAAN KILPAILUA LIIKENNESEKTORILLA

Raideliikenne ja sen kehittäminen tulee olemaan isossa roolissa, kun toimia liikenteen päästö- vähennysten saavuttamiseksi tehdään. Rataverkko on laajasti suomalaisen teollisuuden käytössä. Kilpailun saaminen rahtiliikenteeseen on hyvä alku dynaamisemman raidemarkkinan luomiseksi Suomessa. Tämän vuoden neljännessä lisätalousarviossa esitetyt parannukset raiteisiin on hyvä alku, mutta pullonkaulojen vähentämisen lisäksi raidekapasiteettia tulee lisätä niin, että tarjottavat palvelut henkilöliikenteelle ovat kilpailukykyisiä muiden liikennemuotojen kanssa. Vain lisäämällä tarjontaa voidaan mahdollistaa kysynnän kasvu.

Suomessa on poistettu markkinoille tulon esteitä ja pyritty varmistamaan palveluiden tasapuolisen saatavuus uusille toimijoille. Henkilöliikenteen osalta kuitenkin, merkittävässä asemassa pa-

rempien palveluiden saavuttamiseksi on tosiasiallisten markkinaesteiden purkaminen ja kilpailun avaaminen tasapuolisesti kaikille palveluntarjoajille. Kilpailua avaamalla mahdollistetaan uusien liiketoimintamallien synty ja kehittyminen. Suomen raideleveys, rataverkoston yksiraiteisuus ja Suomen talviolosuhteet kalustolle muodostava todellisia markkinoille pääsyn esteitä henkilöliikenteessä kaluston hankkimisen lisäksi.

Liikenteen vähähiilistäminen vaatii raideliikenteen mukaantuloa voimakkaammin osaksi matkaketuja ja raideliikenteen pitää tarjota todellinen vaihtoehto henkilöautoilulle tai lentämiselle kotimaassa.

4. VARMISTETAAN LUVITUKSEN SUJUVUUS YKSITYISTEN INVESTOINTIEN HOUKUTTELEMISEKSI

Käynnissä olevan maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksella pitää pystyä vastaamaan muuttuneisiin tarpeisiin kuten kaupungistumiseen ja työssäkäyntialueiden alueiden tarpeisiin. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen on vietävä aikataulun mukaisesti eteenpäin ja uudistuksen tavoitteita on kirkastettava. Maankäyttö- ja rakennuslakia uudistettaessa liikennealueita koskevat suunnitteluprosessit tulee ottaa mukaan osaksi alueiden käyttöä. Maankäyttö on merkittävä osa yhdyskuntarakennetta ja määrittää ihmisten elin- ja liikkumismahdollisuuksia sekä rakentamisen sijoittumismahdollisuuksia. Tämä korostuu erityisesti kaupungistumisen myötä. Asunto- ja työmarkkinat tulee saada kohtaamaan kasvun mahdollistamiseksi. Työvoiman liikkuvuuden yhtenä suurimmista esteistä on asuntojen hinnat kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla.

Lain uudistamisen yhteydessä etusijalle tulee asettaa luvituksen sujuvuus luopumalla rakentamisen yksityiskohtaisista määräyksistä. Jotta talous saadaan kasvuun koronan aiheuttaman talouskriisin jälkeen, tarvitaan julkisten investointien lisäksi ennen kaikkea yksityisiä investointeja. Lakiin tulee kirjata sitovana enimmäiskesto kaavoitusprosessin kestolle ja vähämerkityksellisten kaavojen käsittelyä tulee keventää huomattavasti nykyisestä, näin vähennetään myös hallinnollista taakkaa viranomaisilta.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä tulee myös muuttaa kunta- ja hallintolainkäyttölakia siten, että rakennushankkeiden valitusoikeutta rajataan ja valitusprosessin kestolle asetetaan enimmäisaika.

KESKUS- KAUPPAKAMARI

Keskuskauppakamari, World Trade Center Helsinki,
PL 1000, Aleksanterinkatu 17, 00100 Helsinki | puh. 09 4242 6200
keskuskauppakamari@chamber.fi | @K3FIN
kauppakamari.fi